

Een Zwitsers zakmes?

Deze *Militaire Spectator* is gewijd aan honderd jaar militaire luchtvaart in Nederland. Uit de verschillende artikelen blijkt dat het luchtwapen in een eeuw tijd een enorme ontwikkeling heeft doorgemaakt, steeds belangrijker werd en regelmatig doorslaggevend is gebleken voor het succes van zowel militaire als humanitaire operaties. In 2013 begint de tweede eeuw militaire luchtvaart in Nederland en het nieuwe jaar lijkt bijzonder te worden. Het regeerakkoord geeft namelijk aan dat de nieuwe regering een visie op de krijgsmacht ontwikkelt. Deze moet leiden tot een krijgsmacht die haar verplichtingen kan nakomen en in de toekomst ook in internationaal verband een belangrijke rol kan blijven spelen op het gebied van vrede en veiligheid. Zo vlak na de uitkomsten van de *Strategische Verkenningen* stevenen we wellicht weer af op een nieuw bestek. In dit licht komt het beeld van het Zwitserse zakmes boven.

Internationale samenwerking staat hoog op de agenda, niet alleen vanuit de samenwerkingsgedachte, maar vooral gedreven door de bezuinigingen. De capaciteiten die onze partners hebben en in een conflict willen inbrengen, hoeven wij niet te hebben en andersom. Dit zou – zo luidt de redenering – tot fikse besparingen bij alle partijen kunnen leiden of bij geslonken budgetten tot het instandhouden van slagkracht. Dit lijkt een maatschappelijk juiste theorie, maar de (Europese) praktijk blijkt weerbarstiger. Helaas wordt aan het opgeven van capaciteiten vooral lippendienst bewezen. Op het industriële vlak zijn Europese

landen nog nauwelijks bereid geweest de overgedimensioneerde scheep- en luchtvaartindustrie te saneren. Veel verder dan een moeizaam tot stand gekomen en nauwelijks functionerende regelgeving over een open markt en *level playing field* is het nog niet gekomen. Zeker voor de grotere spelers op het Europese speelveld lijkt het ruilen van militaire capaciteiten nog heel ver weg.

Zijn we op het militaire vlak in Europa bereid om bijvoorbeeld de *Quick Reaction Alert*-taak aan elkaar toe te vertrouwen?¹ Het *poolen* van deze capaciteit met België of Duitsland is technisch eenvoudig en kan tot behoorlijke bezuinigingen leiden. De betrokken landen moeten dan wel accepteren dat een Nederlandse piloot een gekaapt Air France-vliegtuig dat als *renegade* is onderkend boven Brussel mag neerschieten. Of een Belgische vlieger een onbekend vliegtuig boven Amsterdam. Juridische en politieke hinderpalen – terug te voeren op de notie nationale soevereiniteit – staan een dergelijke vorm van samenwerking nog behoorlijk in de weg.

Zonder uitzondering voelen alle landen de druk van de economische crisis, wat tot een positievere grondhouding kan leiden. Maar zover is het nog niet en het zal ook niet vanzelf gaan. Staten zullen pas bereid zijn capaciteiten onderling te verdelen als verzekerd is dat, als een bepaalde capaciteit nodig is, zij daarover op de juiste tijd en plaats en in de juiste kwantiteit en kwaliteit kunnen beschikken, ook als het conflict niet het probleem van de partner is. Het lijkt op het samenstellen van een voetbalteam. Als een club niet in staat is om spelers met de juiste kwaliteiten binnen te krijgen, is het moeilijk een goed team samen te stellen. Een team dat kwaliteit ontbeert, hoe aardig ze

¹ Gevechtsvliegtuigen die 24 uur per dag waken tegen onbekende indringers (*renegades*) in het eigen luchtruim.

ook voetballen, wordt geen kampioen en wordt niet uitgenodigd voor deelname aan de Champions League. In de internationale politiek is het niet anders en zal de Nederlandse krijgsmacht op zijn minst zowel kwalitatief als kwantitatief capaciteiten moeten hebben die er toe doen. Dat 'er toe doen' mag in het ontwikkelen van de visie niet uit het oog worden verloren.

Terugkomend op het Zwitserse zakmes: aan welke eisen zou dat moeten voldoen? In de loop der jaren zijn van dit mes verschillende versies ontstaan. Van betrekkelijk eenvoudig met een lemmet, een schroevendraaier en een blikopener tot een *multitool* met schaar, vijl, tang, pincet et cetera. Ze verschillen behoorlijk in mogelijkheden en prijs, maar één ding hebben ze gemeen: het (scherpe) lemmet. De grootste uitdaging tijdens het ontwikkelen van de visie zal dan ook zijn om binnen het te besteden budget een zakmes samen te stellen dat naast het scherpe lemmet een aantal functionaliteiten biedt waar onze potentiële samenwerkingspartners behoefte aan en vertrouwen in hebben. Alleen dan is er een basis om te onderhandelen en af te stemmen. Onze krijgsmachtdelen hebben de laatste jaren in uiteenlopende omstandigheden aangetoond dat ze in staat zijn slagkracht te genereren. Naast alle ook zeer belangrijke ondersteunende capaciteiten leverde juist die slagkracht Nederland de meeste *credits* op. Onze wereld lijkt vanwege allerlei technologische ontwikkelingen steeds kleiner te worden, terwijl onze economie steeds afhankelijker wordt van wat er in deze wereld gebeurt. Ook in de *Militaire Spectator* is geschreven dat, mede vanwege die ontwikkelingen, er steeds meer behoefte ontstaat aan bijvoorbeeld energie, grondstoffen en schoon water. Dit is een steeds

grotere bron van zorg, onrust en spanningen die onvermijdelijk resulteren in taken voor onze krijgsmacht. Het is daarom van belang dat het zakmes evenwichtig is samengesteld en ook nog eens goed snijdt.

Het luchtwapen is door de jaren heen in staat gebleken de ontwikkelingen bij te houden. Dat doet niets af aan de bijdragen die de andere krijgsmachtdelen aan het zakmes leveren, want ook hun lemmet is scherp.² Nu Defensie aan het begin van een nieuw tijdperk lijkt te staan, moeten de belangrijke en ook goede keuzes worden gemaakt. Het Commando Luchtstrijdkrachten heeft daarvoor in zijn toekomstvisie al een aantal opties genoemd.³ Voor het luchtwapen betekent dit het consolideren van enkele recente keuzes zoals de *upgrade* van de Apache-helikopter, de aanschaf van nieuwe Chinook-helikopters en de invoer van de NH-90. Keuzes die goed lijken aan te sluiten op de toekomstige behoeften. Participatie in het testprogramma van de F-35 Lightning II kan worden beschouwd als een opstap naar een sprong in capaciteiten van het luchtwapen. De Koninklijke Luchtmacht zal na de implementatie van gemaakte en nog te maken keuzes een scherp lemmet aan het zakmes blijven leveren. Nederland kan met deze capaciteiten aan operaties deelnemen en hierdoor ook meepraten in de besluitvorming. En de wens om mee te praten zit in ons politieke DNA ingebakken. Maar wat bij de ontwikkeling van de visie zeker niet uit het oog mag worden verloren: een zakmes zonder lemmet is geen mes. ■

2 De andere krijgsmachtdelen komen in toekomstige themanummers van de *Militaire Spectator* aan de orde.

3 *Het Commando Luchtstrijdkrachten in 2020-2030. Moderne militaire slagkracht in de 3e dimensie*. Zie: www.prodef.nl/pdf/Koninklijke_Luchtmacht.pdf.